

Danmarks
Naturfredningsforening

Varetagelse af *naturens* interesser i miljøprocesser

Sebastian Jonshøj, Vicepræsident i DN
Generalforsamling FARD, KBH d. 16. april 2024

Ganske kort om DN

- Stiftet i 1911
- 135.000 medlemmer / 1.500 frivillige
- Nationalt virke / lokal forankring
- Ca. 90 ansatte i sekretariatet i København
- Modtager ikke offentlig støtte
- Økonomisk og politisk uafhængig
- Arbejder for en rig natur, et rent miljø og et stabilt klima

Danmarks
Naturfredningsforening

ANTRÓPOCENO

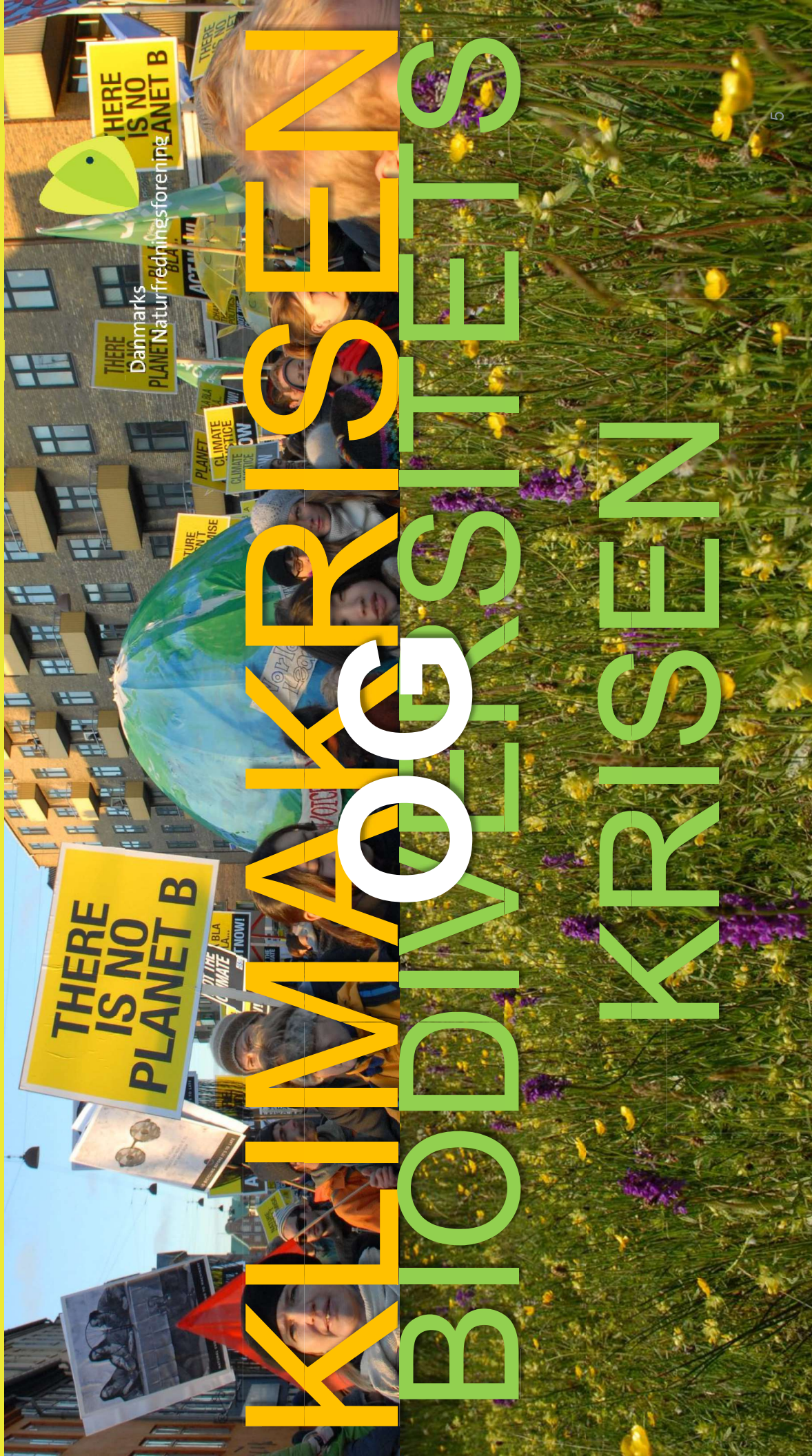
Foto: Shutterstock

KLIMAKRISEN vs.

BIODIVERSITETSKRISEN

THERE
IS NO
PLANET B

THERE
IS NO
PLANET B

THERE
IS NO
PLANET B

Danmarks
Naturfredningsforening

IT'S THE
CLIMATE
LA...
NOW!

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

TURE
T
WISE

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

PLANET
CLIMATE
JUSTICE
NOW

G

BLODVIKSTETS

KRIS

Kriserne skal løses sammen

Danmarks
Naturfredningsforening

- Kriserne bliver for ofte håndteret uafhængigt af hinanden
- Indsatsen for at standse klimaforandringerne forsømmer alt for ofte det sammenkoblede spørgsmål om tab af biodiversitet
- Bevarelse af biodiversitet er afgørende for afbødning af klimaændringer
- Der forudsættes *Naturbaserede løsninger*

(Kilde: Fælles rapport fra IPCC og IPBES, 2021)

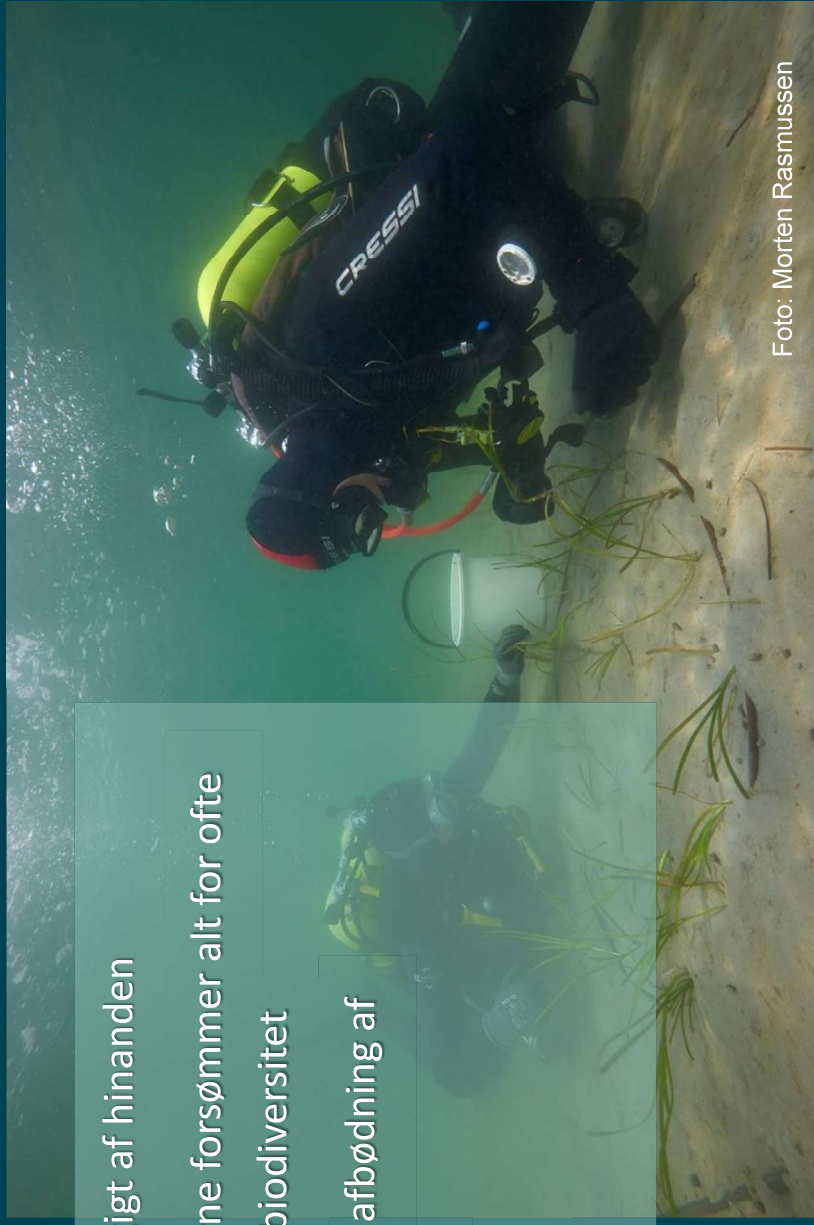

Foto: Morten Rasmussen

Status klima

Danmarks
Naturfredningsforening

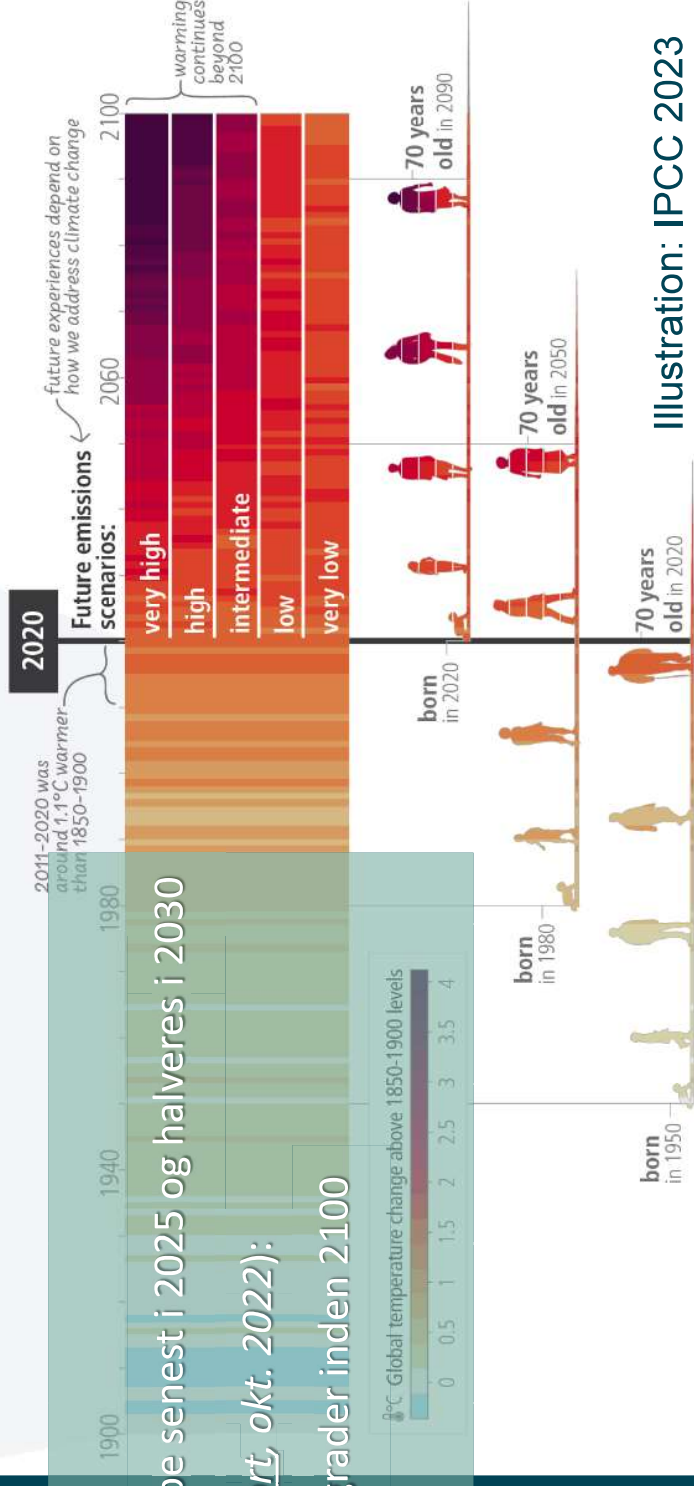
- IPCC:

- Udledninger skal toppe senest i 2025 og halveres i 2030

- UNEP (*Emission Gap Report, okt. 2022*):

- Vi er på vej mod 2,8 grader inden 2100

c) The extent to which current and future generations will experience a hotter and different world depends on choices now and in the near-term

Status biodiversitet

Danmarks
Naturfredningsforening

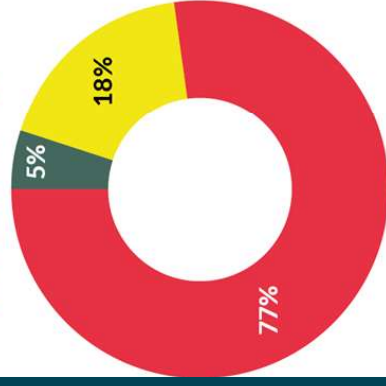
- IPBES 2019:

- 75 % af alle økosystemer på land er blevet nedbrudt af menneskelig aktivitet.
- 66 % af alle økosystemer på havet er underbrudt af menneskelig aktivitet
- > 40 % af insekterne er kritisk truede. I nogle områder er nedgangen mod 10 % af alle arter årligt.
- Vi mister mellem 27 og 270 arter om dagen!

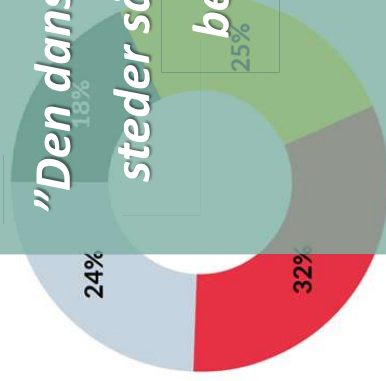
*”Den Sjette
Masseuddøen”*
- denne gang forårsaget
af mennesket!

Status i DK

NATURTYPER

ARTER

"Den danske naturbeskyttelse er i praksis mange steder så ringe, at det formentlig slet ikke kan betragtes som naturbeskyttelse"

Citat: Biodiversitetsrådets første rapport (2022)

BEVARINGSSTATUS 2019

- Gunstig
- Moderat ugunstig
- Stærk ugunstig
- Ukendt

Kilde: Artikel 17 rapport, AU, 2019

Den brændende platform

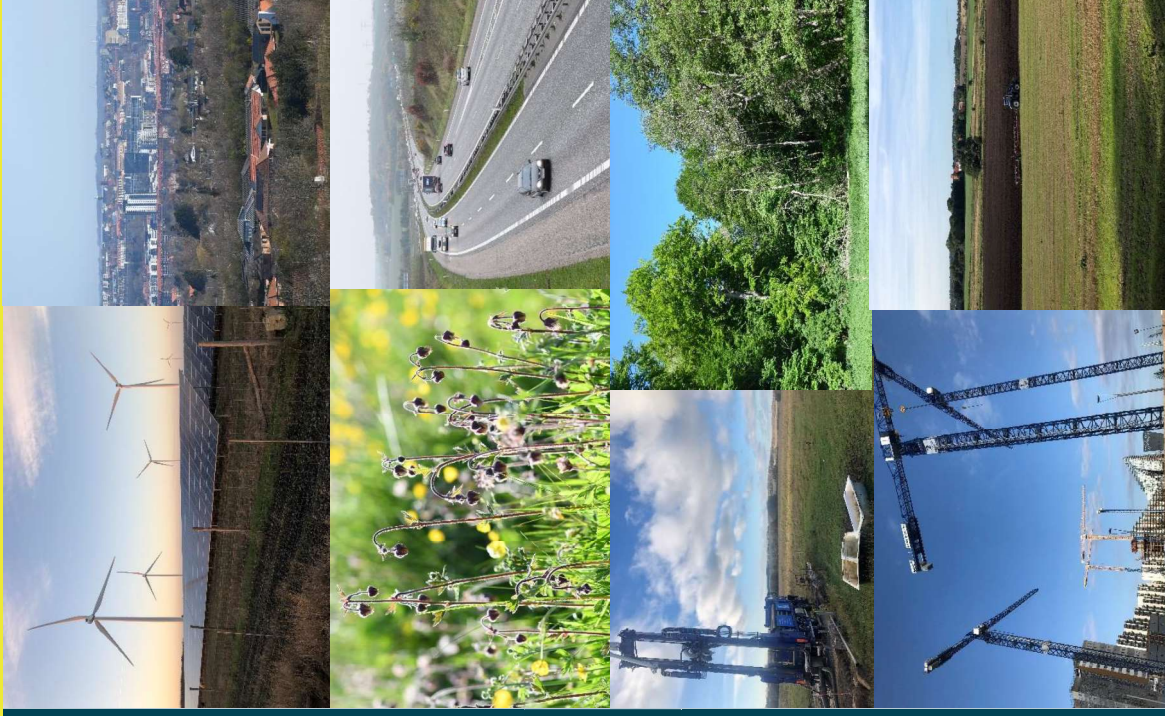
- DN er "naturens stemme" - og "naturens advokat"!
- Naturen er aldrig i vejen! Vi skal sikre balancen
- DN's opgave at gøre opmærksom på naturhensyn
- – og samarbejde med alle, der anerkender disse

Den Grønne Omstilling – så meget mere end bare VE!

- Reel bæredygtighed er (bør være!) en civilisationspræmis

Arealdisponering
=
En balanceakt,
med behov for
samlet overblik og
planlægning
=
Multifunktionalitet

- Rift om arealerne – er der plads nok?!
- Optimeret planlægning og fokus på synergi
- Skovrejsning
- Grundvandsbeskyttelse
- Udtagning af kulstofrige lavbundsjord
- Rekreative interesser
- Multifunktionalitet ikke (nødvendigt) i sig selv – biodiversitetsfremmende – men kan være med til at levere areal til ”unyttighed” (natur)

Der er plads nok

Danmarks
Naturfredningsforening

- Energistyrelsen (ENS) anslår, at omtrent **0,9 % af landbrugsarealet** vil skulle dækkes af solceller for at nå målsætning i DKM II (2022) om **20 GW solenergi**
- ENS anslår, at det vil kræve et areal svarende til **1,2 % af landbrugsarealet** at nå målsætning i DKM II (2022) om **8 GW landvind**
- Alene indenfor de **statslige udpegninger i Nordsøen** (havplanen) findes der potentiale svarende til **55-180 GW havvind**
- Følg ”Brandmandens Lov”; erstatningsnatur er sidste udvej

Brandmandens Lov

Danmarks
Naturfredningsforening

1. Bevar (gamle) naturområder med høj biodiversitet
2. Beskyt eksisterende natur mod negative påvirkninger
3. Genopret beskadiget natur
4. Etablér ny natur

Foreningsdemokratiet i DN

- Repræsentantskabet og Hovedbestyrelsen (HB) sætter rammen
- Afdelingerne agerer i overensstemmelse
- Afdelingerne har lokalkendskab og fingeren på pulsen
- Screener lokale afgørelser og foretager vurdering
- Nogle afdelinger er mere proaktive og offensive end andre (afhængig af ressourcer og kompetencer)
- Konsulterer HB/Sekretariatet for sparring, vejledning og kvalitetssikring – og ultimativt for grønt lys!

Hvordan arbejder DN?

- **Formidling** om problemerne/udfordringerne/løsningerne
- **Politisk interessevaretagelse** (også lokalpolitisk, med øje for strategiske, fælles DN-mærkesager)
- Praktisk og løsningsorienteret **samarbejde** med andre aktører, for at fremme fælles dagsordener
- DN er **hørings- og klageberettiget** indenfor relevant lovgivning (DN har dog ingen unik klageadgang!)

Danmarks
Naturfredningsforening

Hvordan prioriterer DN?

- Modtager mere end 15.000 myndighedsafgørelser/år; påklager op til 1-2% og får medhold i ca. 70 % (2022)!
- Spiller *Proportionalitetsprincippet* en rolle?
- Det gør *Forsigtighedsprincippet*!
- Der skal være reelle (natur)værdier på spil
- DN insisterer på seriøse og grundige undersøgelser
 - Mange klagenævnsafgørelser påpeger mangelfulde undersøgelser
- Uvildig prøvelse af myndighedsafgørelser er en væsentlig samfundsmæssig funktion; er med til at "sætte barren" for fremtidig forvaltning og afgørelser

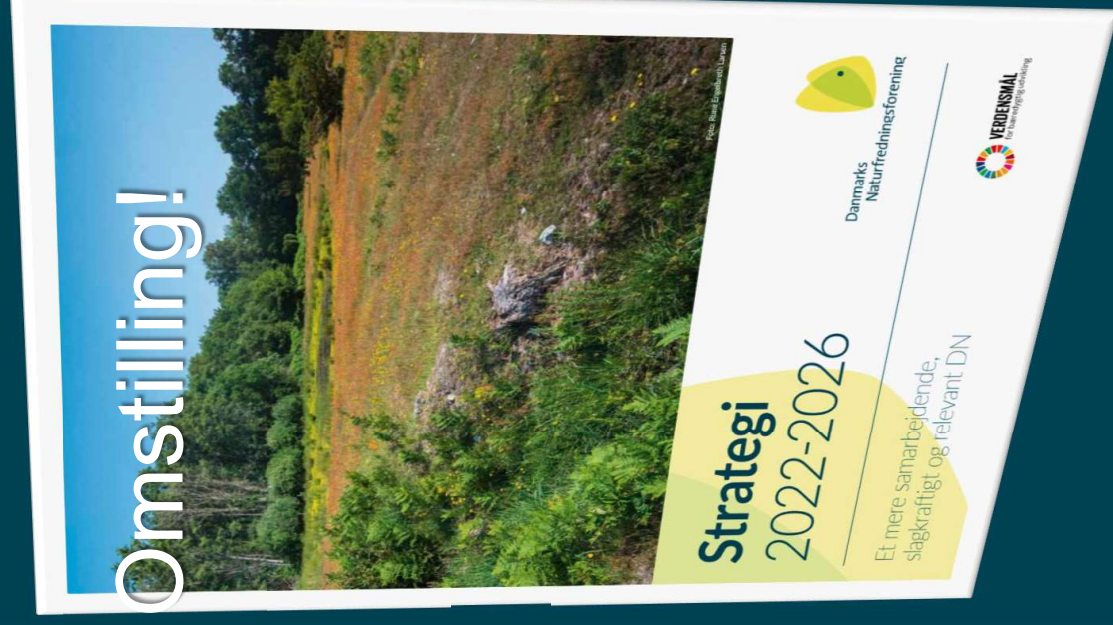

DN vil Den Grønne

- Klima indskrevet i DN's formålsparagraf
- Et fuldt elektrificeret samfund i 2040
- Anerkender behovet for både sol og (land- og hav)vind
- VE – og samfundsudviklingen – indebærer uundgåeligt forandringer; opgaven består i at gøre disse så skånsomme, som muligt
- Kvalitet og omtanke i løsningerne!

Omstilling!

§ 2 stk. 2
"Foreningen vil virke til gavn for Danmarks natur og miljø, for klimaet og for befolkningens mulighed for gode naturoplevelser"

DN mener ikke ...

- At der skal være møller i beskyttede og strengt beskyttede naturområder (30%), til lands og til vands
- ... i (eksisterende) skove
- ... i Natura 2000-områder, eller i arealer uden for Natura 2000-områderne, hvis møllerne kan påvirke udpegningsgrundlaget inden for områderne negativ.
- ... i kystnære områder, hvor havvindmøller kan have en væsentlig negativ påvirkning af havnaturen.

ningsforening

”DN’s rolle er at medvirke til, at udbygningen både sker tilstrækkelig hurtigt, og at den sker de rigtige steder, hvor der ikke er konflikt med naturbeskyttelsen”

DN mener...

- Udbygning af VE: Et stort eksperiment; aldrig sket før. Alle tænkelige konsekvenser skal undersøges
- lagttag forsigtighedsprincippet
- Tømmelfingerregel: Prioritér det naturlige over det kunstige (Brandmandens Lov)
- Kortlægning af trækruter og fourageringsområder for fugle og flagermus
- Vurdering af storskala- og kumulative effekter
- Løbende monitorering af konsekvenser; baseline

danmarks
naturfredningsforening

”DN’s rolle er at medvirke til, at udbygningen både sker tilstrækkelig hurtigt, og at den sker de rigtige steder, hvor der ikke er konflikt med naturbeskyttelsen”

Fælles krav til Havfond

- Havnaturfonden skal være en permanent og uafhængig struktur med formål at gennemføre genopretnings- og forskningsprojekter, der styrker havnaturfonden, der kan sikre naturen i den store udbygning af havvind i Danmark.
- Havnaturfonden skal prioritere naturgenopretningsprojekter i og uden for havvindmølleparker samt evidensbaseret forskning.
- Havnaturfonden skal opstille en ensrettet ramme for monitorering af marin naturgenopretning og sikre, at alle indsamlede data bliver delt offentligt.
- Vi opfordrer til tredelt finansiering af Havnaturfonden med bidrag fra staten, VE-udviklere og andre aktører, der påvirker havmiljøet.
- Havnaturfonden skal bidrage til en strategisk og fagligt velfunderet tilgang til marin naturgenopretning i danske farvande.

PRESSEMEDDELELSE 26. maj 2023

Erhvervs- og naturorganisationer bag fælles krav om en havnaturfond

Tænke tanken Hav opfordrer sammen regeringen til at oprette en havnaturfond, der kan sikre naturen i den store udbygning af havvind i Danmark.

Politisk

vedtaget d. 30. maj 2023!

Arkivfoto: Ørsted

Arkivfoto: Ørsted

FÆLLES LØSNINGER

-for natur og landbrug

Danmarks
Naturfredningsforening

RGY
NATUR

stads / byheder / Naturforening og fiskere i historisk udspil: Vil beskytte 10 procent af havet

Pressemeddelelse

Naturforening og fiskere i historisk udspil: Vil beskytte 10 procent af havet

Det fælles udspil vil sikre 10 procent urørt hav i Nordsøen, Skagerrak og Østersøen, og bliver nu overrakt til regeringen forud for forhandlingerne om den danske havplan.

Om
Danmarks
Naturfredningsforening

Dialog og samarbejde

Danmarks
Naturfredningsforening

Debat

18. september 2019 kl. 12.00 Forrygning

Maria Gjerding: "Det handler ikke om for eller imod vindmøller. Det handler om mangel på intelligent planlægning"

Koks hos myndighederne og dårlig planlægning skaber konflikt mellem natur og klima, men vi skal løse begge kriser, skriver Maria Reumert Gjerding, præsident i Danmarks Naturfredningsforening.

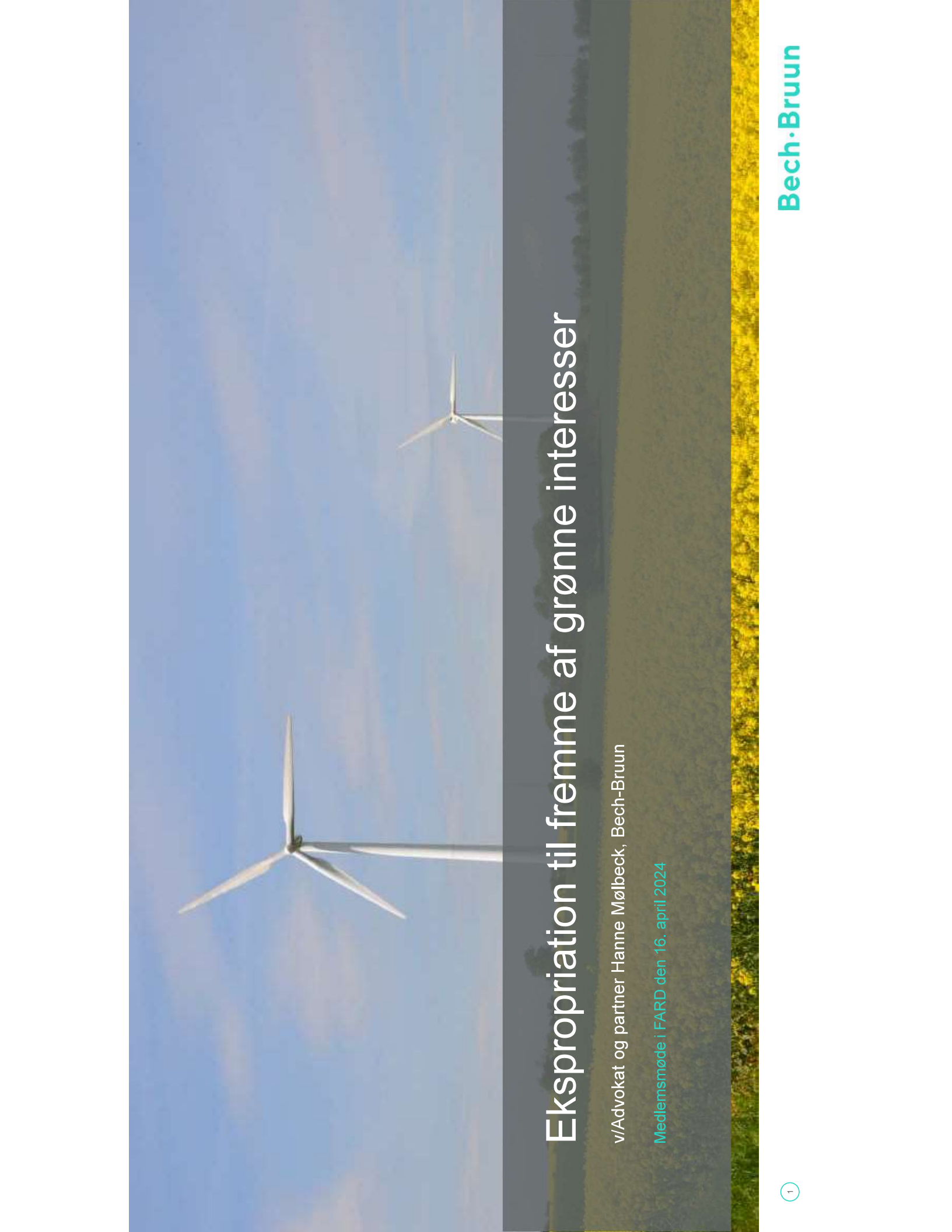

Lige nu halter Danmark forrest med et forslag på kun 41 procent svarer, beskytter natur, og på papiret 30 procent beskytter natur - men uden reel beskyttelse er det meste desværre bare 'papirnatur', skriver Maria Reumert Gjerding. [Foto: Anders Andersen/Contrasto](#)

regner med beskyttelse af 30 procent svarer på 41 procent, beskytter natur, og på papiret 30 procent beskytter natur - men uden reel beskyttelse er det meste desværre bare 'papirnatur', skriver Maria Reumert Gjerding. [Foto: Anders Andersen/Contrasto](#)

"I stedet for en kamp mellem at løse klimakrisen og løse biodiversitetskrisen, skal vi finde vej til at gøre begge dele. Det handler om dialog, planlægning og godt myndighedsarbejde."

Tak for opmærksomheden!

Ekspropriation til fremme af grønne interesser

v/Advokat og partner Hanne Mølbeck, Bech-Bruun

Medlemsmøde i FARD den 16. april 2024

Disposition

1. Kort om ekspropriation
2. Eksisterende muligheder for at **etablere natur** ved ekspropriation
 - a) Ekspropriationen sker ved vedtagelsen af anlægsloven
 - b) Klima- og naturformål varetages i forbindelse med ekspropriation til andre formål
 - c) Der eksproprieres alene til varetagelse af klima- og naturformål
3. Overvejelser

1. Kort om ekspropriation

Kort om ekspropriation

Den praktiske forklaring

Ekspropriation er et arbejdsredskab, som kan bruges, hvis man ønsker at realisere projekter af almen karakter.

Den juridiske forklaring

Ekspropriation er tvangsmæssig afståelse af fast ejendom.

Ekspropriation kan kun gennemføres, hvis betingelserne i grundlovens § 73, stk. 1, er opfyldt:

"Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning."

Kan man ekspropriere, kan man også indgå frivillige aftaler på ekspropriationslignende vilkår, jf. ejendomsavancebeskatningslovens § 11, stk. 1.

Foto: Colourbox

Kort om ekspropriation

Ekspropriation er meget mere end arealerhvervelse!

Der er mange typer ekspropriationsindgreb, jf. vejlovens § 98, stk. 1:

”Ved ekspropriation kan der

- 1) erhverves ejendomsret til arealer, bygninger og indretninger, der er fast knyttet til disse, samt tilbehør hertil,*
- 2) endeligt eller midlertidigt pålægges indskrænkninger i ejerens rådighed,*
- 3) erhverves ret til at udøve en særlig råden over den faste ejendom og*
- 4) endeligt eller midlertidigt foretages begrænsninger i, erhverves eller ophæves brugsrettigheder, servitutrettigheder eller andre rettigheder over den faste ejendom.”*

En tilsvarende bestemmelse findes i ekspropriationsproceslovens § 2.

Vejloven

Procesbestemmelser for kommunale ekspropriationer

Ekspropriationsprocesloven

Procesbestemmelser for statslige ekspropriationer

Budskab

Drop idéen om en større ændring af ekspropriationslovgivningen – det er spild af ressourcer!

Foto: Colourbox

Overvejelser

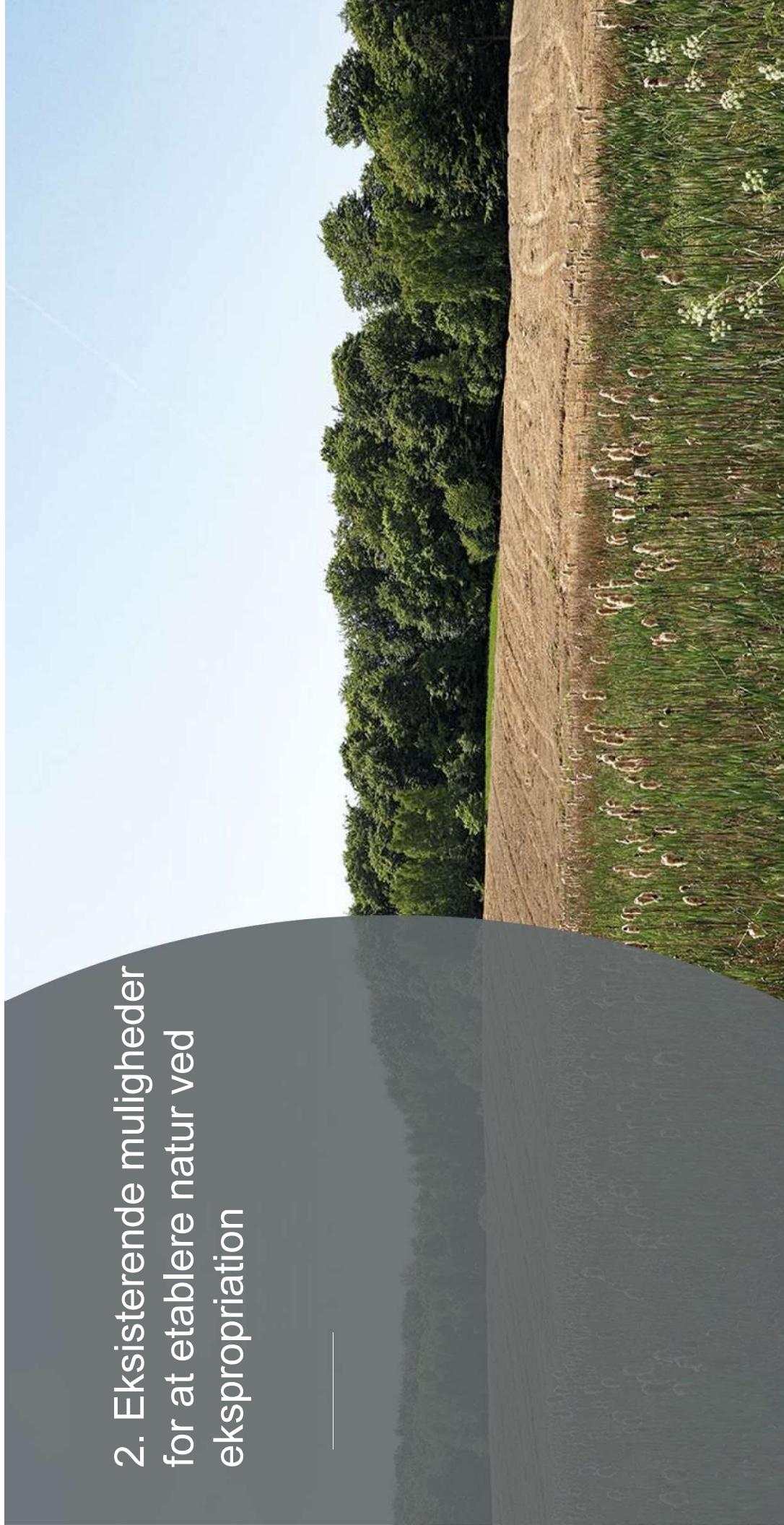
Der er stort behov for grøn omstilling og fremme af grønne interesser.

Er vi for tilbageholdende i forhold til ekspropriation:

- Behov for flere ekspropriationshjemler?
- Grundlovens nødvendighedskrav sikrer en afvejning mellem hensynet til den private ejendomsret overfor hensynet til varetagelse af almene interesser. Skal afvejningen af interesser kalibreres som følge af samfundsudviklingen?

2. Eksisterende muligheder for at etablere natur ved ekspropriation

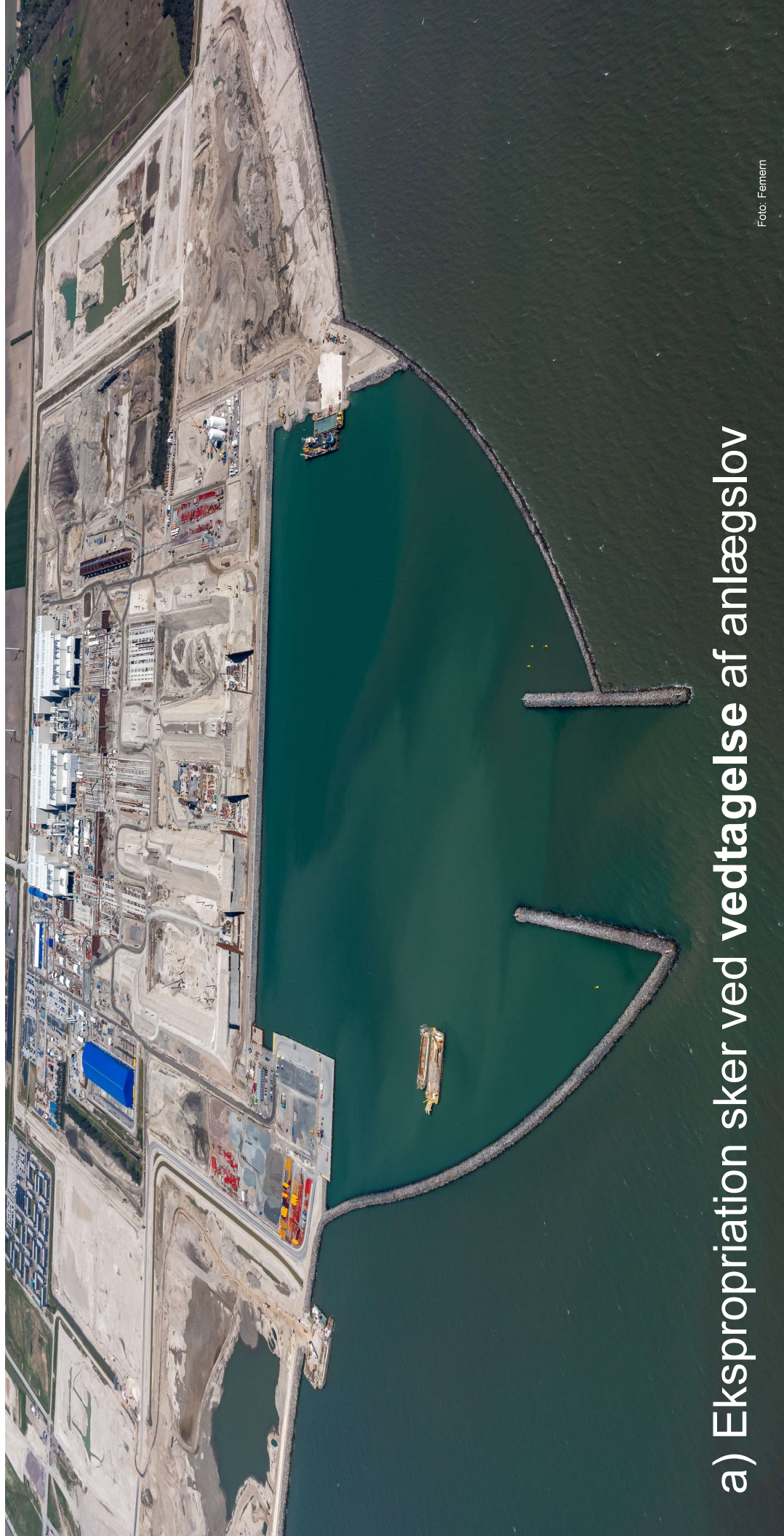

Foto: Femern

a) Ekspropriation sker ved **vedtagelse af anlægslov**

Femernloven indeholder flere konkrete ekspropriationsindgreb

Anlægsprojekter påvirker eksisterende natur, og der kan i anlægsloven eksproprieres til varetagelse af naturinteresser.

Det skete ved lov nr. 575 af 4. april 2015 om anlæg og drift af en fast forbindelse over Femern Bælt med tilhørende landanlæg.

§ 33, stk. 4

"Transportministeren har ret til at etablere natur på matr.nr. 1a og 1r Lungholm Inddæmning Olstrup, og 244o og 549r Rødby Markjorder, som er markeret i lovens bilag 6 og 7."

Af forarbejderne fremgår bl.a.:

"Den natur, som forsvinder, bliver erstattet af ny natur, og de nye rekreative områder bliver større, end dem der forsvinder. Der etableres med kyst til kyst-projektet tre gange så store naturområder, som det færdige anlæg beslaglægger."

Hvordan var processen?

Ejere og brugere blev orienteret 14 dage inden ibrugtagning, jf. § 34, stk. 1 og 2.

Femern A/S kunne rydde arealerne, jf. § 34, stk. 3.

Femern A/S' ret blev tinglyst, jf. § 35.

Hvis det ikke var muligt at indgå aftale om erstatningen, blev den fastsat af de takserende myndigheder, jf. § 36:

"Erstatning for indgreb i medfør af §§ 27-33 fastsættes, hvis der ikke kan indgås aftale herom, af ekspropriations- og taksationsmyndighederne i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Stk. 2. Ved erstatningsfastsættelsen finder reglerne i § 51, stk. 1 og 2, i lov om offentlige veje anvendelse. Femern A/S og A/S Femern Landanlæg afholder omkostningerne forbundet hermed."

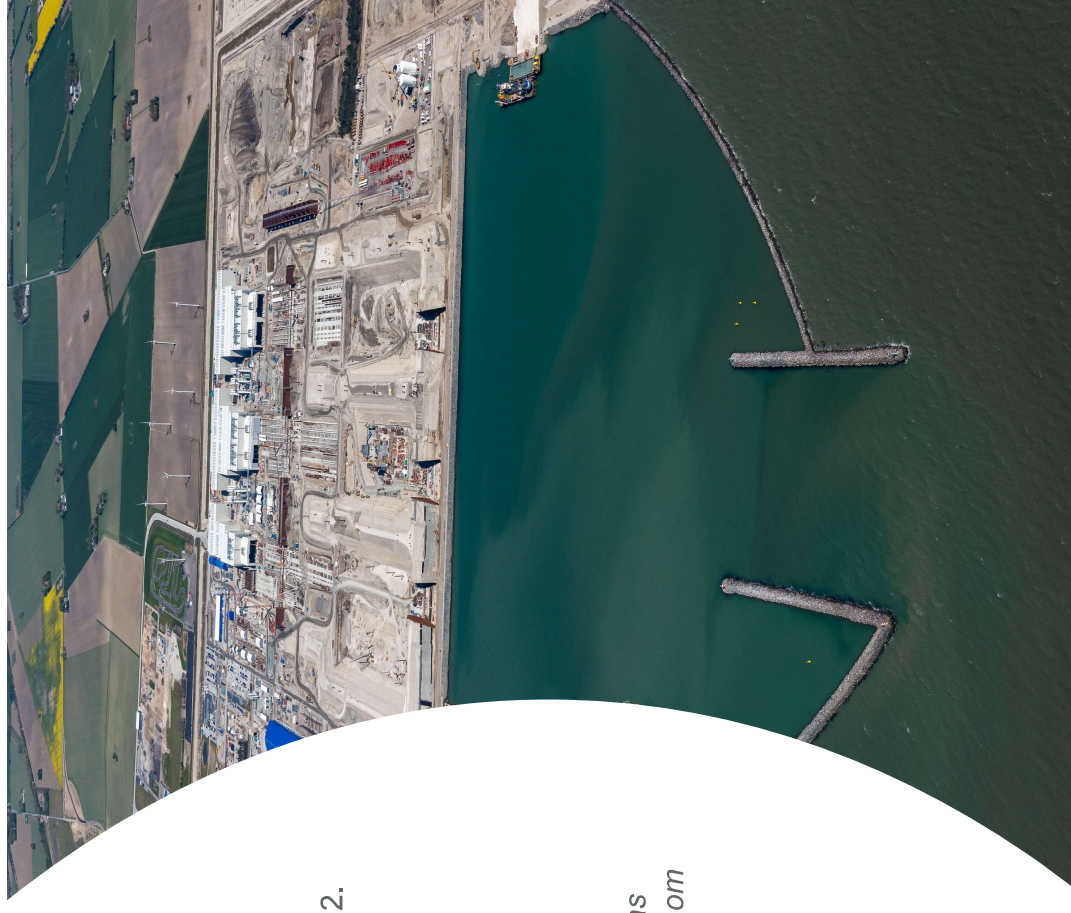

Foto: Femern

Foto: Hanne Mølbeck

Det er ikke alle anlægsprojekter, der egner sig til sådanne ekspropriationsbestemmelser.

Der skal foretages en konkret vurdering af det enkelte projekt, og måske kan naturinteresser varetages på anden måde end via projektloven.

FOND KØBER KÆMPEAREAL PÅ LOLLAND - SKAL OMDANNES TIL VILD NATUR

Saksfjed Inddæmning. Foto: Hempel Fonden

Hempel Fonden har købt et 775 hektar stort areal af Lungholm Gods. Formålet er at bevare og udvikle det areal til vild natur.

Fond har betalt trecifret millionbeløb for landbrugsjord på Lolland

Øjserød på Lolland

Hempelfonden, der for nylig købte over 770 hektar landbrugsjord på Lolland har med opkøbet investeret et hidtil ukendt beløb i dansk natur.

Kilde: AgriWatch. "Fond har betalt tre cifret millionbeløb for landbrugsjord på Lolland" af Emma Lauridsen. Link: <https://agriwatch.dk/Nyheder/Landbrug/article/14780199> ece

Kilde: Folketidende. "*Fond køber kæmpeareal på Lolland – skal omdannes til vild natur*" af Jakob Poulsen.
Link: <https://folketidende.dk/lolland/fond-koerber-kæmpeareal-paa-lolland-skal-omdannes-til-vild-natur>.

LOLLAND

SÅ MEGET GAV FOND FOR 775 HEKTAR JORD PÅ LOLLAND

de Hempel Fonden 775 hektar jord ved Saksfjed inddæmning, der er et fredet ved Hyllekrog. Arkivfoto: Anders Knudsen

Kilde: Folketidende. "Så meget gav fond for 775 hektar jord på Lolland" af David Arnholm
Link: <https://folketidende.dk/lolland/saa-megat-gav-fond-for-775-hektar-jord-paa-lolland>

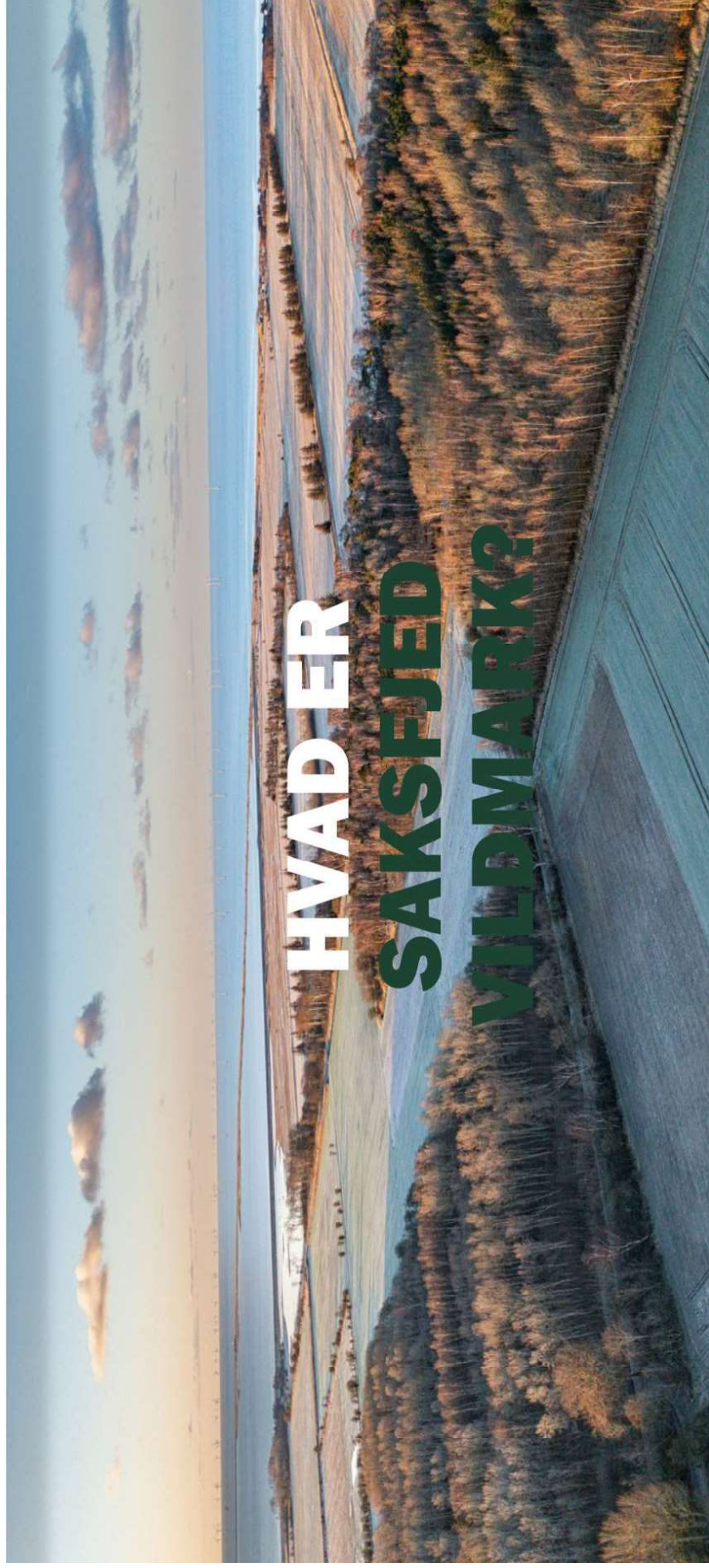
Mest læste

**200 halmballer brød i brand:
Efterforskes som påsat**

Tidligere Sydhavs-træner død

**Voldsom brand på Lolland: Van-
"overhængende fare"**

b) Klima- og naturformål
varetages i forbindelse med
ekspropriation til **andre formål**

Muligheder i henhold til vejloven

Der findes masser af ekspropriationshjemler – i nogle tilfælde kan de bruges til at varetage natur- og klimaformål samtidig med realiseringen af ”hovedprojektet”.

Eksempel nr. 1: Vejlovens § 96

”Vejmyndigheden kan ekspropriere til offentlig vej eller sti, når det er nødvendigt af hensyn til almenvellet. Det samme gælder, når en ekspropriation til private veje og stier er nødvendig på grund af

- 1) anlægsarbejder m.v. på offentlig vej, jf. §§ 48 og 97,
- 2) beslutninger om oprettelse eller benyttelse af adgange til offentlige veje, jf. § 50, stk. 4, § 54, og § 56, stk. 1, eller
- 3) beslutninger om vejadgang på grund af nedlæggelse af offentlige veje.”

Af vejlovens § 97, stk. 1 fremgår endvidere:

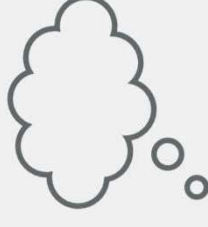
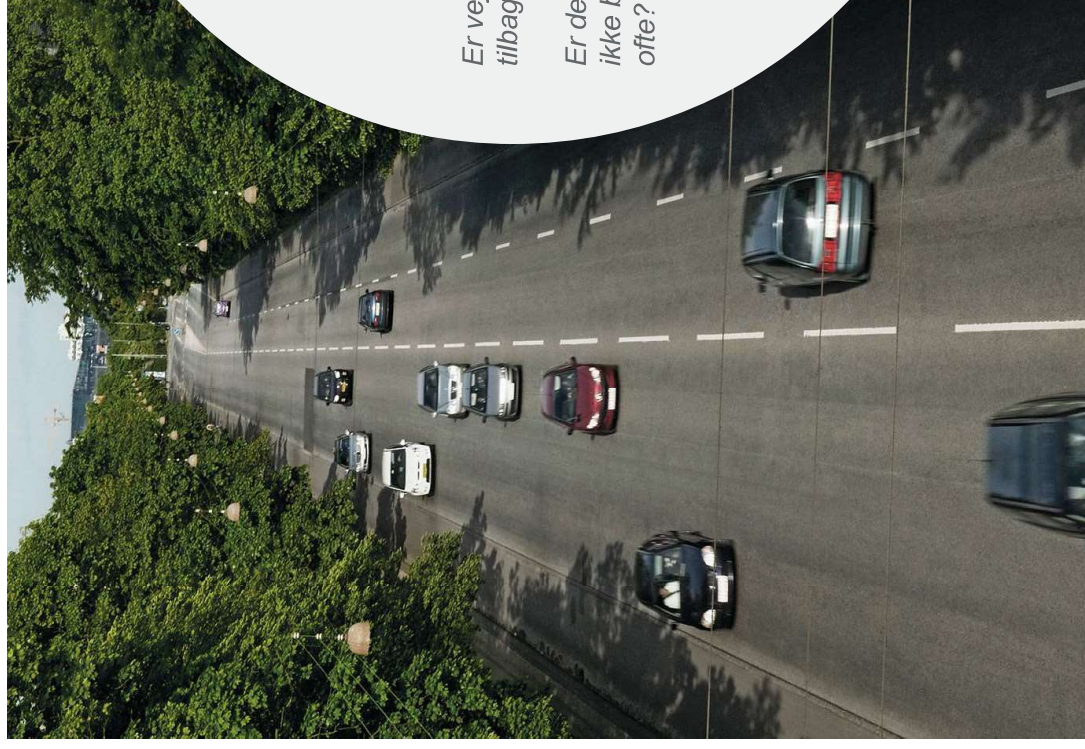
”Der kan eksproprieres til nyanlæg, udvidelse og ændring af bestående anlæg, tilhører og **nødvendige supplerende foranstaltninger**.”

Muligheder i henhold til vejloven (fort.)

Af forarbejderne til vejlovens § 97 fremgår bl.a.:

"Som eksempler på sådanne anlæg og foranstaltninger kan nævnes (...) faunapassager, erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for vejenes indgreb i naturtilstanden, beplantninger, klimarelaterede afværgeforanstaltninger, til fremskaffelse af vejmaterialer og fyld og til udlægning af fyld. Opregningen af eksempler tilsigter ikke at være udtømmende. Der vil således efter omstændighederne kunne eksproprieres til mere specielle formål, f.eks. til toiletbygninger i forbindelse med rastepladserne.

Fortolkningen af hvilke anlæg og foranstaltninger, der efter bestemmelsen kan eksproprieres til, må afhænge af den vejtekniske udvikling til enhver tid."

Er vejmyndighederne for tilbageholdende?

Er der hér en mulighed, der ikke benyttes tilstrækkelig ofte?

Spørgsmål

1. I hvilket omfang kan vejmyndigheden varetage grønne formål iht. vejloven?
2. Hvad betyder ”nødvendige supplerende foranstaltninger”?
 - Omfatter det kun foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om i forbindelse med et vejprojekt?
 - Kan det også omfatte tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift?
3. Hvad betyder nødvendighedskravet i grundlovens § 73?
4. Jernbanelovens ekspropriationshjemmel er blevet ændret – har det nogen betydning for vejmyndighedens muligheder i henhold til vejloven?

Foto: Colourbox

Formålsbestemmelsen i vejlovens § 1

"Denne lov skal medvirke til

- 1) at sikre et velfungerende og sammenhængende vejnet,*
- 2) at sikre mobiliteten på vejene til gavn for samfundsøkonomien og udvikling i alle dele af Danmark,*
- 3) at sikre gode vej- og stiforbindelser mellem hjem, skole, arbejdsplads, kulturinstitutioner og fritidsaktiviteter m.v.,*
- 4) at fremme trafiksikkerheden og trafikafviklingen gennem en sammenhængende vejplanlægning og tidssvarende vej anlæg,*
- 5) at andre former for infrastruktur kan placeres i forbindelse med vejnettet , og*
- 6) at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og bidrage til integrationen af miljøkonsekvensvurderinger i forbindelse med planlægningen og udførelsen af statslige vejprojekter, og at der under inddragelse af offentligheden tages hensyn til projekters sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, flora, fauna, jordbund, jordarealer, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser og arkitektonisk og arkæologisk arv, større menneske- og naturskabte katastroferisici og ulykker og ressourceeffektivitet og det indbyrdes forhold mellem disse faktorer, jf. kapitel 2 a."*

Lovbemærkningerne

LFF 2014-10-08 nr 20:

"Den foreslåede bestemmelse er ny og angiver, hvilke formål det særligt er hensigten at tilgodese med loven. Bestemmelsen indebærer ikke, at der ikke ved administration af loven kan tages hensyn til andre formål. Bestemmelsen opregner alene lovens hovedformål.

*I forbindelse med administration efter denne lov skal vejmyndighederne først og fremmest varetage trafikale og vejtekniske hensyn. Vejmyndighederne skal herudover være opmærksomme på **konsekvenserne for miljø, flora, fauna, landskabs- og bymæssige værdier, klimamæssige forhold, samfundsøkonomien, samt hensynet til vejens naboer.**"* (Fremhævet her).

De grønne formål, der varetages af vejmyndigheden, skal have en relation til et vejprojekt.

Relevant praksis, der afgrænser vejmyndighedens opgaver:

- Ikke ekspropriation af areal til beplantninger, der udelukkende skal tjene "landskabelige og æstetiske interesser", jf. Vejdirektoratets brev af 22. oktober 1997
- Ikke hjemmel til at kræve en vej istandsat alene af miljø- eller klimahensyn, men når vejmyndigheden udfører et anlægsprojekt med et vejformål, kan der varetages klimahensyn, jf. Transport- og Boligministeriets afgørelse af 15. november 2019

Foto: Colourbox

Hvad er ”nødvendige supplerende foranstaltninger”?

Fra forarbejderne:

”Som eksempler på sådanne anlæg og foranstaltninger kan nævnes (...) faunapassager, erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for vejenes indgreb i naturtilstanden, beplantninger, klimarelaterede afværgeforanstaltninger, til fremskaffelse af vejmaterialer og fyld og til udlægning af fyld. Opregningen af eksempler tilsigter ikke at være udtømmende. Der vil således efter omstændighederne kunne eksproprieres til mere specielle formål, f.eks. til toiletbygninger i forbindelse med rastepladserne.”

Vores forståelse:

Der står intet om, at kun kan eksproprieres til tiltag, som andre myndigheder har stillet krav om.

Omfatter efter vores vurdering ikke kun foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om i forbindelse med et vejprojekt, men også tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift som følge af vejprojektet.

Husk nødvendighedskravet i grundlovens § 73

”Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom uden, hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning”.

Jernbanelovens ekspropriationshjemmel er blevet ændret

Jernbanelovens § 30, stk. 2

”Ekspropriation i henhold til stk. 1 kan ske til

(..)

5) vedligehold af jernbaneanlæg, **nødvendige supplerende foranstaltninger** og fyldtagning,

(..)

7) klimarelaterede afværgeforanstaltninger, herunder ved etablering af regnvandsbassiner, kontrollerede oversvømmelser og etablering og vedligeholdelse af dræn- og afvædningsanlæg samt sikring af grundvand, eller

(..)

9) etablering af erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for banens indgreb i naturtilstanden.”

§ 30, stk. 2, nr. 9 blev indsat ved lov nr. 756 af 13. juni 2023 om ændring af jernbaneloven og lov om DSB.

Loven trådte i kraft den 1. juli 2023.

Hvorfor en ændring af jernbaneloven?

Af forarbejderne til jernbanelovens § 30, stk. 2, nr. 9, fremgår bl.a.:

”Banedanmark og Vejdirektoratet foretager begge store anlægsarbejder, hvor det er nødvendigt at kunne ekspropriere til statslige formål, herunder til brug for etablering af erstatningsbiotoper. I den nugældende jernbanelovgivning er der ikke udtrykkelig hjemmel til, at Banedanmark kan tilegne sig arealer eller rettigheder til arealer ved ekspropriation med henblik på at opføre erstatningsbiotoper, når dette er påkrævet som et vilkår udstedt af kommunen i form af en dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3. Dette har Vejdirektoratet mulighed for i vejlovens § 97.”

- **Hvorfor nævner man ikke muligheden for at ekspropriere til ”nødvendige supplerende foranstaltninger”?**

”Ved det foreslåede § 30, stk. 2, nr. 9, foretages der, med afsæt fra vejlovens ekspropriationshjemmel i § 97, en udvidelse af ekspropriationshjemlen på jernbaneområdet. Det foreslåede § 30, stk. 2, nr. 9, skal sikre en ensartet anvendelse og fortolkning af hvilke formål og foranstaltninger, der kan eksproprieres til, herunder at denne skal afhænge af den til enhver tid relevante tekniske udvikling. Det fremgår af bemærkningerne til lov nr. 1520 af 27. december 2014 om offentlige veje m.v., jf. Folketingstidende 2014-15, A, L 20, som fremsat, side 75, at § 97 eksempelvis kan anvendes til at ekspropriere til erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for vejenes indgreb i naturtilstanden. Der er med nærværende lovforslag til ændring af jernbaneloven valgt at benytte samme formulering, som der er anvendt fra bemærkningerne til vejloven.” (Understregt her).

- **Man ændrer åbenbart jernbaneloven for at råde bod på manglende lovbemærkninger til jernbaneloven. Burde ikke være nødvendigt, når både vejloven og jernbaneloven bruger begrebet ”nødvendige supplerende foranstaltninger”.**

Spørgsmål og svar

1. I hvilket omfang kan vejmyndigheden varetage grønne formål iht. vejloven?
2. Hvad betyder ”nødvendige supplerende foranstaltninger”?
 - Omfatter det kun foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om ifm. et vejprojekt?
 - Kan det også omfatte tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift?
3. Hvad betyder nødvendighedskravet i grundlovens § 73 i den forbindelse?
4. Jernbanelovens ekspropriationshjemmel er blevet ændret – har det nogen betydning for vejmyndighedens muligheder iht. vejloven?

1. Det kan vejmyndigheden i forbindelse med et vejprojekt.
2. ”Nødvendige supplerende foranstaltninger” omfatter efter vores vurdering både foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om i forbindelse med et vejprojekt, og tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift.
3. Grundlovens nødvendighedskrav gælder samtidig med kravene i vejlovens § 96. Er der/bør der være en bevægelse i afvejningen af interesser?
4. Ændringen af jernbanelovens ekspropriationshjemmel har efter vores vurdering ingen betydning for vejmyndighedens muligheder i henhold til vejloven.

Et eksempel - Energinet

Kan der eksproprieres til etablering af erstatningsnatur med hjemmel i elsikkerhedslovens § 27?

Lov om Energinet § 2, stk. 1

"Energinets formål er at eje, drive og udbygge overordnet energiinfrastruktur og varetage opgaver med sammenhæng hertil og herved bidrage til udviklingen af en klimaneutral energiforsyning. Energinet skal varetage hensyn til forsyningssikkerhed, klima og miljø samt sikre åben og lige adgang for alle brugere af nettene og systemet og effektivitet i sin drift."

Elsikkerhedslovens § 27, stk. 1

"Når hensynet til almenvellet kræver det, kan Sikkerhedsstyrelsen tillade ekspropriation til elektriske anlæg for produktion, transmission, distribution og lagring af elektrisk energi. Reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom følges."

Hvad siger forarbejderne?

Af forarbejderne til elsikkerhedslovens § 27, stk. 1 fremgår bl.a.:

"Sikkerhedsstyrelsen kan efter den gældende lov tillade ekspropriation til nyanlæg, til udvidelse og ændring af bestående elforsyningsanlæg, til sikring af et sådant anlægs fortsatte beståen, til nødvendige supplerende foranstaltninger samt af hensyn til udnyttelse, betjening, sikker funktion og hensigtsmæssig drift af anlæggene."

Sikkerhedsstyrelsens svar af 21. februar 2023

Sikkerhedsstyrelsens tilbagemelding

”Efter Sikkerhedsstyrelsens opfattelse etableres en tydelig hjemmel til udlæg af erstatningsnatur bedst i samarbejde med de miljømyndigheder, der i første omgang har stillet krav om udlægget. Dels for at sikre en korrekt prøvelse, dels for at sikre en mulighed for at eksekvere beslutningen med udgangspunkt i miljø- og naturretlige hensyn.

Videre er det Sikkerhedsstyrelsens vurdering, at det ikke er hensigtsmæssigt, at en sådan hjemmel etableres i et teknisk regelsæt som elsikkerhedsloven med sikkerhedskrav til elektriske anlæg og installationer, men derimod nærmere i de miljø- og naturretlige regelsæt.

Vi vil derfor anbefale, at Energinet taget kontakt til departementet i Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet for derigennem at løfte ønsket om den fornødne hjemmel til erstatningsnatur.”

Sikkerhedsstyrelsens svar af 21. februar 2023

Sikkerhedsstyrelsen anerkender Energinets ønske om - med inspiration fra vejlovens ekspropriationsbestemmelser - at strække hjemlen i elsikkerhedslovens § 27 til at omfatte erstatningsnatur, idet etablering af erstatningsnatur efter det oplyste er en forudsætning for projektets gennemførelse. **Såfremt Energinet ikke kan indgå en aftale om udlæg af erstatningsnatur med lodsejeren af det pågældende areal, kan det i yderste konsekvens betyde, at projektet ikke kan gennemføres.**

Fortolkningsbidragene uden for lov om offentlige veje m.v. – som udtrykkeligt angiver i bemærkningerne til § 97, stk. 1, at faunapassager og erstatningsbiotoper til kompensation for indgreb i naturtilstanden er omfattet - er dog få og samtidigt modstridende. (..)

Sikkerhedsstyrelsen er enig med Energinet i, at bestemmelserne i elsikkerhedsloven, herunder § 27, i princippet bør fortolkes *relativt dynamisk* set i det perspektiv, at energisektoren står overfor en grøn omstilling. I yderste konsekvens kan en manglende hjemmel hindre Energinet i at gennemføre planlagte projekter med den påkrævede hastighed.

Sikkerhedsstyrelsen vil dog fastholde, at ekspropriation som fast udgangspunkt er underlagt et skærpet hjemmelskrav, henset til den indgribende karakter. Der må ikke må være tvivl om myndighedens hjemmelsgrundlag, og myndigheden kan alene varetage de hensyn, som er nævnt i den relevante lov. I tvivlstilfælde fortolkes ekspropriationshjemlen indskrænkende.”

Sikkerhedsstyrelsens svar af 21. februar 2023

"Det følger af elsikkerhedslovens § 27, at SIK kan tillade ekspropriation til elektriske anlæg for produktion, transmission, distribution og lagring af elektrisk energi. Af bemærkningerne til bestemmelsen fremgår, at SIK kan tillade ekspropriation til nyanlæg, til udvidelse og ændring af bestående elforsyningsanlæg, til sikring af et sådant anlægs fortsatte beståen, til nødvendige supplerende foranstaltninger samt af hensyn til udnyttelse, bejning, sikker funktion og hensigtsmæssig drift af anlæggene.

Det er ikke i elsikkerhedslovens bemærkninger specificeret, hvad der menes med supplerende foranstaltninger. (..)

At ekspropriere til fordel for etablering af erstatningsnatur er i realiteten helt uden sammenhæng med de elektriske anlæg, som hjemlen i elsikkerhedsloven vedrører – og strider helt grundlæggende mod årsagen til, at Sikkerhedsstyrelsen pr. 1. januar 2004 blev oprettet og indføjet i elsikkerhedsloven som myndighed vedrørende teknisk sikkerhed. Begrundelsen for at samle den sikkerhedstekniske indsats ét sted var at øge den tekniske sikkerhed og have fokus på de sikkerhedsmæssige aspekter i forbindelse med risikoen for ulykker, brande og eksplosioner og på sammenhængen med den generelle sikkerheds-tekniske regulering af produkter, anlæg og installationer."

Sikkerhedsstyrelsens svar af 21. februar 2023

"Når der netop ikke i elsikkerhedslovens bestemmelser er sikret ekspropriationsadgang til etablering af faunapassager, erstatningsbiotoper og lignende foranstaltninger til kompensation for et elanlægs indgreb i naturen, er det efter vores opfattelse juridisk tvivlsomt, om Sikkerhedsstyrelsen kan give en tilladelse, der bygger på interesser, der ikke tjener rent anlægsmæssige formål. Derfor må de supplerende foranstaltninger, som nævnes i bemærkningerne til elsikkerhedslovens § 27, efter vores opfattelse forstås som værende knyttet til selve anlægget, som skal suppleres af rent tekniske årsager.

(.) Det har ikke været muligt for Sikkerhedsstyrelsen at identificere andre ekspropriationshjemler i lovgivningen, der kan anvendes til at sikre sig rettigheder over arealer til udlæg af erstatningsnatur. Miljøstyrelsen afviser efter henvendelse, at ekspropriationshjemlen i naturbeskyttelsesloven kan finde anvendelse, idet natur, som skal erstatte et stykke ødelagt natur, ikke kan rummes i lovens formål. Det oplyses samtidigt, at de ikke er bekendt med praksis, hvor vilkår om erstatningsnatur har måttet gennemtvinges i fravær af frivillige aftaler.

På baggrund af ovenstående, må vi derfor henvise Energinet til at rejse ønsket om en klar og tydelig hjemmel indenfor eget ministerielle ressortområde."

Hvis der ikke findes en løsning hurtigt, risikerer vigtige energiprojekter at blive unødigt forsinket.

Løsning 1: Sikkerhedsstyrelsen får bekræftet, at der er den fornødne hjemmel i elsikkerhedslovens § 27.

Løsning 2: Der tilvejebringes en særskilt hjemmel til ekspropriation til erstatningsnatur.

Foto: Hanne Mølbeck

c) Der eksproprieres **alene** til varetagelse af klima- og naturformål

Naturbeskyttelseslovens muligheder

§§ 60, stk. 1-3

"Miljøministeren kan ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål, herunder til genopretning af vådområder og ådale, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet.

Stk. 2. Ekspropriation efter stk. 1, kan dog ikke anvendes til fremme af statslig skovtilplantning.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan ekspropriere ejendom, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at realisere Natura 2000-planen."

§ 60 a, stk. 1

"Miljøministeren kan med henblik på genopretning af vådområder og ådale, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet, bemyndige kommunalbestyrelsen til at udøve de beføjelser, som er tillagt miljø- og fødevareministeren i henhold til (...) § 60, stk. 1 og 4 (...)."

Naturbeskyttelseslovens muligheder (fort.)

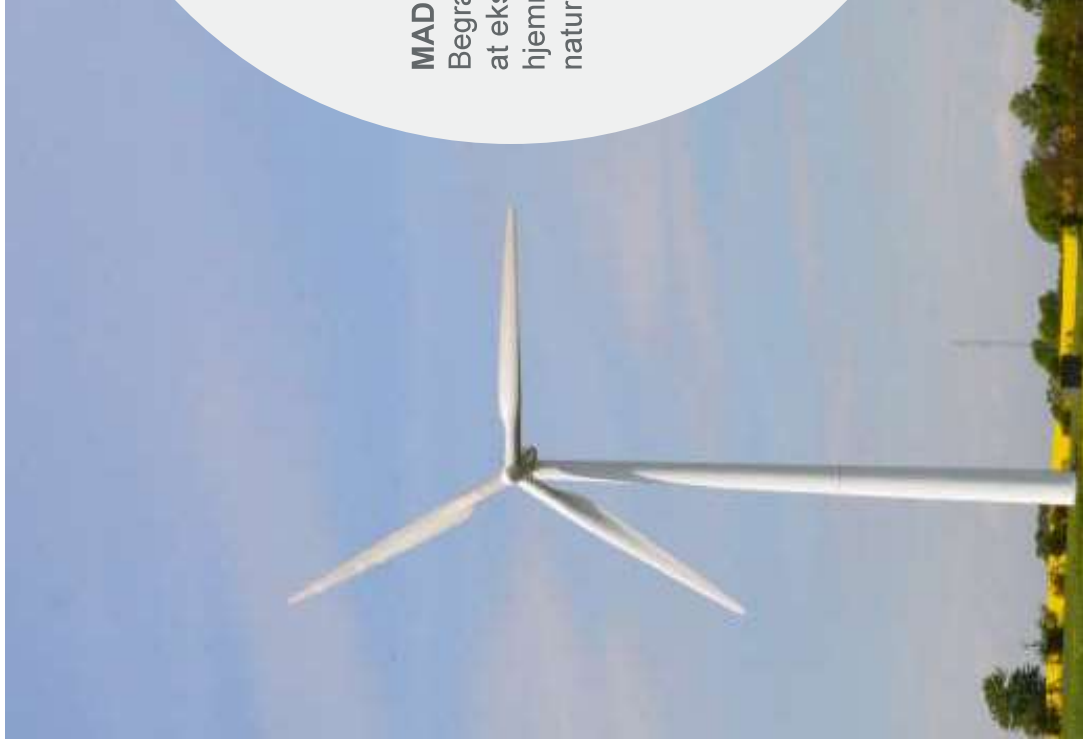
Ekspropriationskompetencen i naturbeskyttelseslovens § 60 a er ved bekendtgørelse nr. 852 af 30. juni 2010 om kommunalbestyrelsens beføjelser ved genopretning af vådområder delegeret til kommunalbestyrelsen, jf. bekendtgørelsens § 1:

"Med henblik på genopretning af vådområder, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet udøves følgende beføjelser i henhold til naturbeskyttelsesloven af kommunalbestyrelsen:

[...]

- 7) beslutning om ekspropriation af fast ejendom; § 60, stk. 1.
- 8) varetagelse af funktioner ved ekspropriation af fast ejendom: § 60, stk. 3.

Stk. 2. Beføjelsen i stk. 1 gælder kun ved gennemførelse af projekter, hvor projektområdet ligger inden for de arealer, der i medfør af lov om planlægning er udpeget som lavbundsarealer. Herunder lavbundsarealer, der kan genoprettes som vådområder."

MAD.2015.178
Begrænset mulighed for at ekspropriere med hjemmel i naturbeskyttelsesloven?

Et kommunalt eksempel fra den virkelige verden

Kommunen ønskede at købe landbrugsareal med henblik på at skabe mere "skov, natur, biodiversitet, rekreativ værdi og CO₂-reduktion/-binding." Kommunen havde fundet en "egnet ejendom", og grundejereren ville gerne indgå en frivillig aftale på ekspropriationslignende vilkår.

Ejendomsavancebeskatningslovens § 11, stk. 1:

"Fortjeneste, der er indvundet ved modtagelse af en erstatningssum i anledning af ekspropriation, medregnes ikke. Det samme gælder fortjeneste ved salg til en erhverver, der efter formålet med erhvervelsen opfylder betingelserne for at ekspropriere ejendommen."

Betingelserne for skattefrihed er følgende, jf. U.1995.831H og U.1996.876H:

- a) Der skal på aftaletidspunktet være ekspropriationshjemmel i loven til formålet.
- b) På aftaletidspunktet må det kunne påregnes, at ekspropriation vil ske i mangel af frivillig aftale, dvs. at eksproprianten skal udvise vilje til at ekspropriere. Der skal således foreligge ekspropriationsrealitet.

Kommunens mulighed for at købe landbrugsareal på ekspropriationslignende vilkår afhænger således af, om der er a) ekspropriationshjemmel og b) ekspropriationsvilje. Derudover skal nødvendighedskravet være opfyldt.

Planlovens muligheder

§ 47, stk. 1:

"Kommunalbestyrelsen kan ekspropriere fast ejendom, der tilhører private, eller private rettigheder over fast ejendom, når ekspropriationen vil være af væsentlig betydning for virkeliggørelsen af en lokalplan eller en byplanvedtægt og for varetagelsen af almene samfundsinteresser."

Kan kommunen vedtage en **"klima- og naturlokalplan"** og derved skabe mulighed for ekspropriation (og indgåelse af frivillige aftaler på "ekspropriationslignende vilkår"?)

Planlovens muligheder (fort.)

Ændring af planloven vedtaget den 18. april 2023.

”Klima” er blevet indsat direkte i planlovens formålsbestemmelse

I lovbemærkningerne til ændringsloven fremgår bl.a.:

”Udvidelsen af formålsbestemmelsen vil gøre det muligt for kommunerne at varetage klimahensyn som et lovligt formål i deres planlægning. **En sådan udvidelse af formålsbestemmelsen er endvidere en forudsætning for, at kommunerne kan gives mere specifikke muligheder for at varetage klimahensyn i især lokalplanlægningen og herved medvirke til en reduktion af udledningen af drivhusgasser [...].**

Der er i planloven forskellige krav til planlægningen for klimatilpasning, men da klima ikke indgår i formålsbestemmelsen, er det ikke muligt for kommunerne særskilt at varetage klimahensyn, herunder ønsket om at modvirke og reducere udledningen af drivhusgasser i deres planlægning efter loven. [...]

Planlægning og administration efter planloven vil herefter kunne begrundes i ønsket om at varetage klimahensyn og særligt at forebygge udledning af drivhusgasser, dog under fortsat hensyntagen til øvrige planlægningsmæssige forhold, proportionalitet og andre, mere detaljerede regler.”

Selvom der måske er hjemmel i naturbeskyttelses- eller planloven støder man ind i grundlovens nødvendighedskrav

Alle ekspropriationshjemler skal anvendes med respekt for grundlovens § 73:

"Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom uden, hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning."

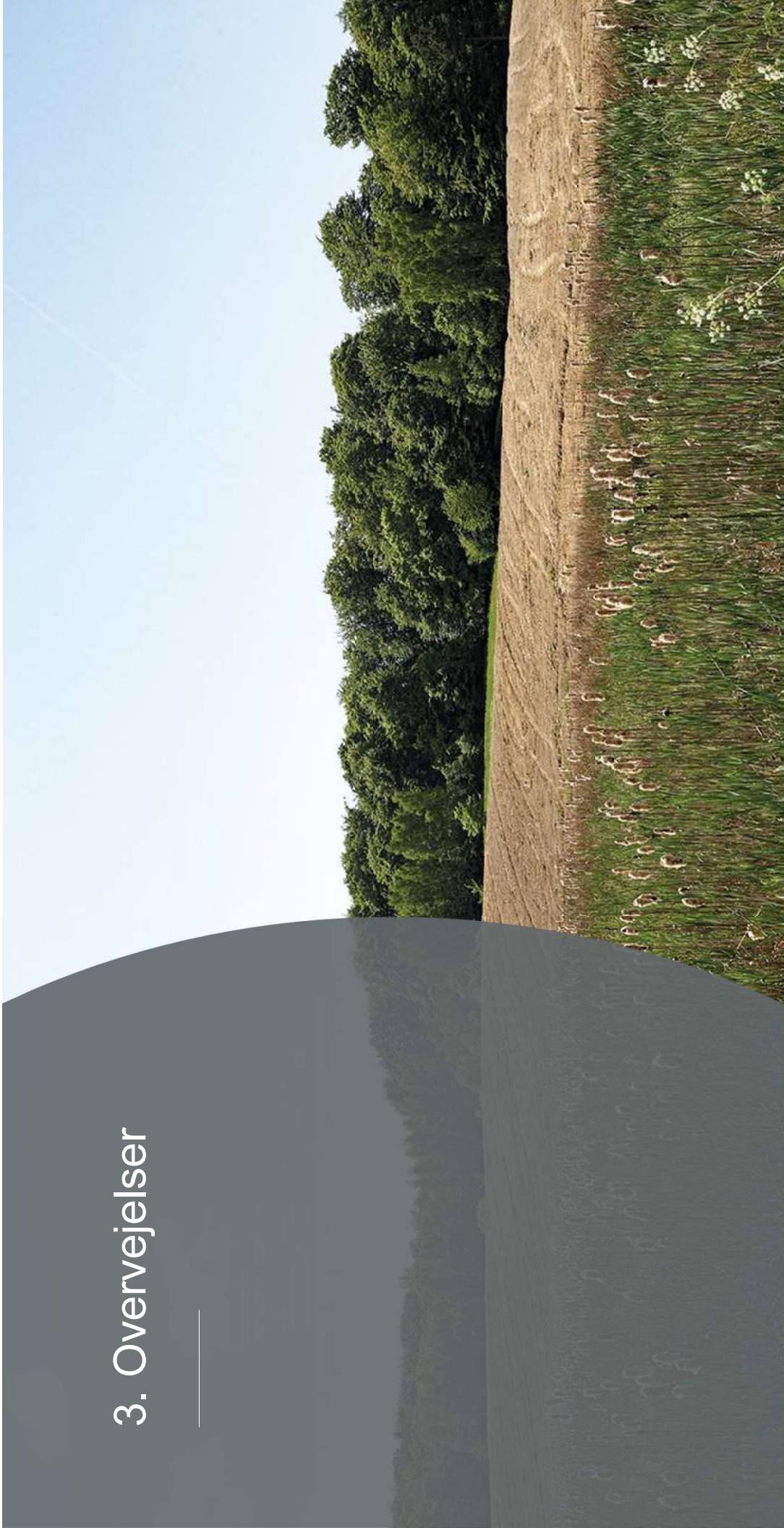
En ekspropriation er kun lovlig, hvis den i) er nødvendiggjort af en almen interesse, ii) har hjemmel i lov og iii) sker mod betaling af fuldstændig erstatning.

Natur- og Miljøklagenævnet har udtalt:

*"Planlovens hjemmel til ekspropriation skal administreres under hensyntagen til grundlovens § 73 om den private ejendomsrets ukrænkelighed. På grundlag af praksis efter denne bestemmelse gælder en række betingelser, som skal være opfyldt ved en ekspropriation. Heraf følger navnlig, at ekspropriationen skal være **lovlig, tidsmæssigt aktuel og nødvendig** for realiseringen af ekspropriationsformålet i den konkrete situation."*

Ekspropriation skal desuden ske med respekt af anden lovgivning, dvs. nødvendige tilladelser skal foreligge på ekspropriationstidspunktet, og klagefristen skal være udløbet, jf. MAD 2008.2108.

3. Overvejelser

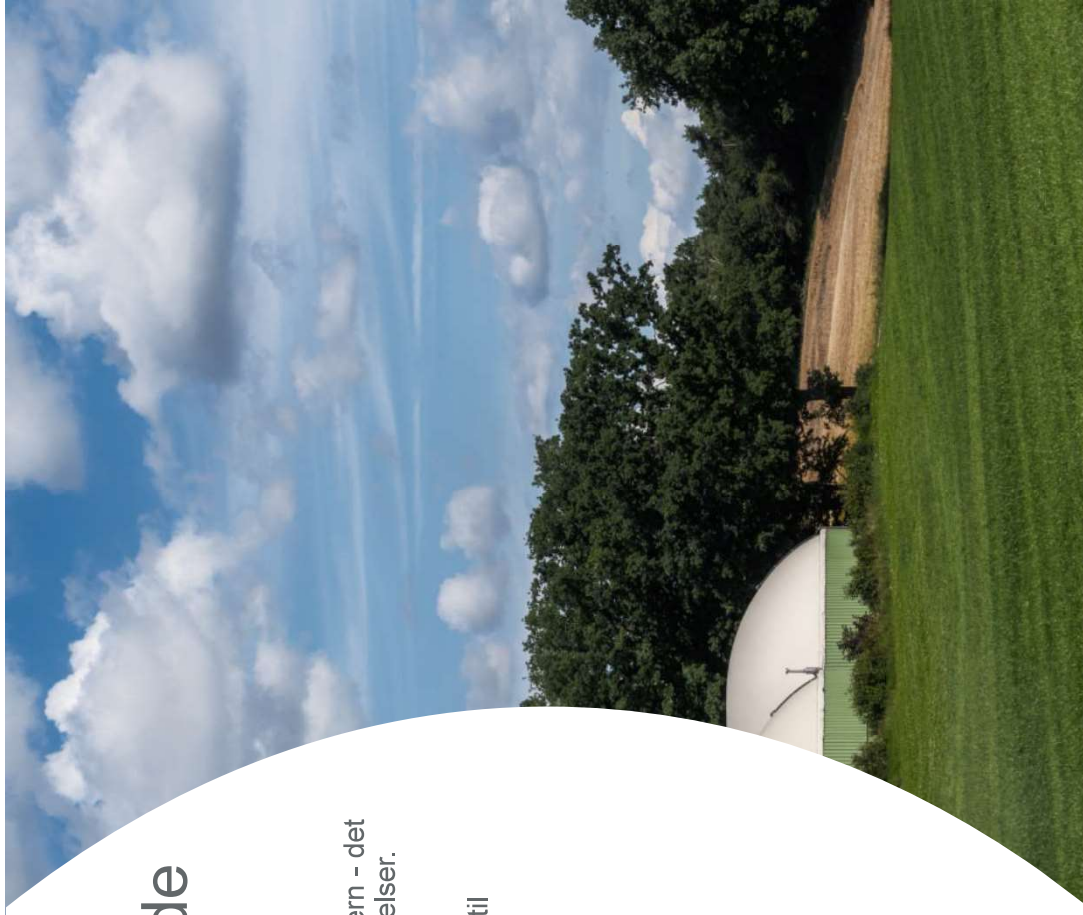
Det almindelige ekspropriationsområde

Staten bør overveje at integrere natur- og klimainteresser i anlægslovene a la Femern - det er dog ikke alle anlægsprojekter, der egner sig til sådanne ekspropriationsbestemmelser.

Vejmyndighederne og Banedanmark skal benytte mulighederne for at ekspropriere til ”nødvendige supplerende foranstaltninger”.

Energinet får forhåbentlig hurtigt hjemmel til at ekspropriere til erstatningsnatur!

Klageinstanser og domstole fortolker forhåbentlig grundlovens nødvendighedskrav **dynamisk** i lyset af de påtrængende behov for at skabe mere natur i Danmark.

Hvad med skattefri overdragelser (udenfor ekspropriationsområdet)?

Hvis man ændrer ejendomsavancebeskatningslovens § 11, stk. 1, kan man gøre det mere attraktivt for grundejere at sælge landbrugsareal til naturformål:

"Fortjeneste, der er indvundet ved modtagelse af en erstatningssum i anledning af ekspropriation, medregnes ikke. Det samme gælder fortjeneste ved salg til en erhverver, der efter formålet med erhvervelsen opfylder betingelserne for at ekspropriere ejendommen."

HUSK: Kommunerne kan ikke "bare" betaler mere for jorden og at få handlen på plads!

Nyhed

Aktuelt forslag: Naturen skal være skattefri for grundejere – men hvad hvis grundejerne vil sælge naturen?

Maja • Skat • Offentlig virksomhed og forvaltning • 12. maj 2023

Hanne Møbeck
Partner • +4572273523

Thomas Friebert
Partner • +4572273433

August Emil Flais Frederiksen
Advokatfuldmægtig • +4572273608

Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Industri offentliggjorde i går et fælles politisk udspil om at fritage beskyttede naturarealer mv. for grundskyld. Udspillet omhandler den situation, hvor grundejerne etablerer eller bevarer naturen. Men måske kan vi også få mere natur i Danmark, hvis vi gør det attraktivt for grundejere at sælge landbrugsareal til naturformål.

Der skal også eksprioreres til ”energifaciliteter”
Project Metagon – En energipark i Ringkøbing-Skjern
Kan vores ekspropriationshjemler følge med udviklingen?

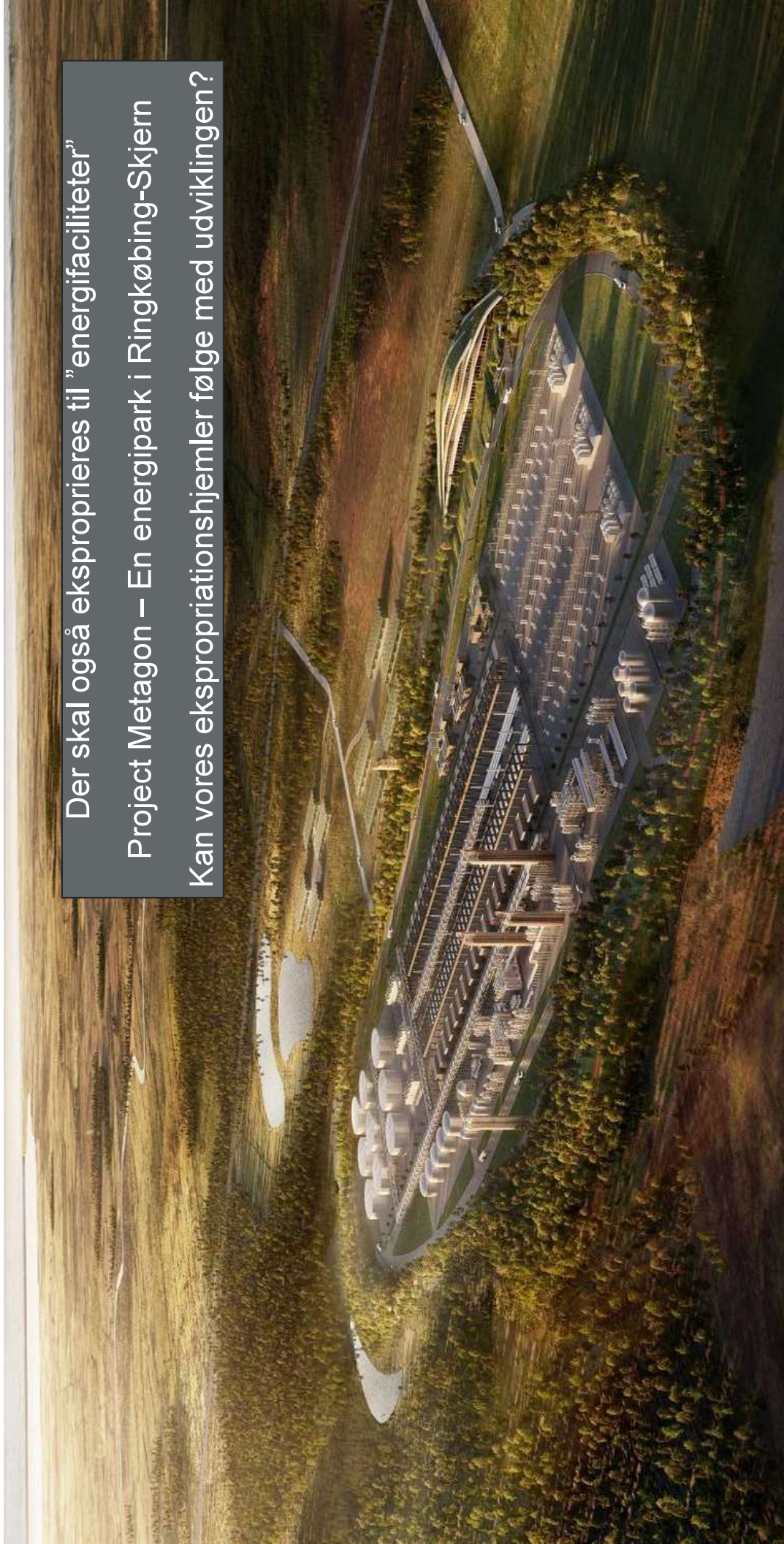

Foto: Foto: <https://www.megaton-rskk.dk/nyheder/megaton1dk-fb4az>

Eksempel på udvikling: Transport af CO2

Der skal etableres rør til transport af CO2.

Lovforslag fremsat i folketinget den 28. februar 2024 (L 117).

Der findes en ekspropriationshjemmel i undergrundslovens § 36, stk. 1, men den kan kun bruges til etablering af rørledningsanlæg til brug for transport af CO2 ved CO2-lagringsvirksomhed – der er behov for en bredere ekspropriationshjemmel.

Ny lov om rørført transport af CO2:

”§ 22. Klima-, energi- og forsyningsministeren kan i det nødvendige omfang tillade, at der iværksættes ekspropriation af fast ejendom med henblik på virksomhed efter denne lov.

Stk. 2. Ekspropriation i henhold til stk. 1 finder sted efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.”

Det bliver derved muligt at ekspropriere fast ejendom med henblik på etablering og drift af CO2-rørledningsanlæg til transport med henblik på andre formål end geologisk lagring, f.eks. mellemlagring eller anvendelse.

Tak for ordet!

Hanne Mølbeck

Partner

T +45 72 27 35 23

M +45 25 26 35 23

E ham@bechbruun.com

København
Langelinie Allé 35
2100 København Ø

Aarhus
Værkmestergade 2
8000 Aarhus C

+45 72 27 00 00
www.bechbruun.com
info@bechbruun.com
Advokatpartnerselskab

Hold dig opdateret

*Bech-Bruun er jeres moderne rådgiver
med stærke værdier og højt kvalificeret
juridisk ekspertise.*

*I får ekspertrådgivning inden for
alle juridiske områder.*

Foto: Colarbox